

Tiina Rautkorpi

Kohti vuorovaikutuksen yhteiskuntaa

Nähtävilläsi on ammattikorkeakoulujen Toiminnanteorialähtöisen työelämän kehittämisen ryhmän kaikkien aikojen ensimmäinen ikioma Kever-verkkolehden teemanumero.

1. Syntysanat vuonna 2004

Ammattikorkeakoulujen kehittämisverkostoon perustettiin Toiminnanteorialähtöisen työelämän kehittämisen ryhmä kevättalvella 2004. Ryhmä on ollut kaiken aikaa melko pieni, mutta toisaalta kehittävää työntutkimusta on kaiken aikaa harjoitettu useissakin ammattikorkeakoulussa. On tärkeää että Keveriin saatiin jo varhain ryhmä, jonka sisällä ammattikorkeakoulujen tärkeälle tehtävälle, työelämän kehittämiseksi, haettiin aktiivisesti omaa teoreettista viitekehystä.

Kuten ryhmän perustajat Kever-verkkolehden numerossa 1/2004 kirjoittivat, "monilta opettajilta puuttuvat reflektointikumppanit omasta ammattikorkeakoulusta tai ammattikorkeakoulusektorilta". Tämä ammattikorkeakoulujen opettajien, tutkijoiden ja kehittäjien jano osallistua oman tutkimus- ja kehittämisalueensa teoreettisten työkalujen muokkaamiseen on aivan yhtä ajankohtainen vuonna 2007.

Ryhmään on kaiken aikaa liittynyt uusia jäseniä. Suurella osalla jäsenistä on ollut alunperinkin yhteys kehittävän työntutkimuksen väitöskirjaryhmiin tai korkeakoulututkimuksen tutkimusorganisaatioihin. Mukaan on tullut mm. ammattikorkeakoulujen opettajia, jotka ovat kouluttautuneet kehittävän työntutkimuksen muutoslaboratoriokoulutuksissa. Ryhmä on toiminut tiiviissä yhteistyössä erityisesti Keverin metodologiaryhmän kanssa.

Keskeinen toimija ryhmän syntymisessä oli puheenjohtaja Pirjo Lambert, nykyisen Haaga-Helia ammatillisen opettajakorkeakoulun yliopettaja ja Helsingin yliopiston dosentti. Hän on väitellyt kehittävästä työntutkimuksesta ammattikorkeakoulukontekstissa ja tutkii, konsultoi ja opettaa edelleen nimenomaan ammattikorkeakoulujen opettajia.

Pirjo Lambert on ollut aktiivisesti mukana myös kehittävän siirtovaikutuksen teorian kehittämisessä ja sen soveltamisessa ammattikorkeakouluissa yhdessä professori Terttu Tuomi-Grönin kanssa. Hankkeista on julkaistu useita teoksia, joissa kirjoittajina ovat olleet ammattikorkeakoulujen opettajat sekä yksi kansainvälinen teoreettisempi teos *Between School and Work. New Perspectives on Transfer and Boundary Crossing* (toim. Terttu Tuomi-Gröhn ja Yrjö Engeström, suom. 2001, engl. 2003).

Ryhmän toinen puheenjohtaja Merja Helle on kaiken aikaa toiminut eri tyyppi-
sissä työelämän tutkimus- ja kehityshankkeissa ja ollut kehittämässä kehittä-
vän työntutkimuksen metodologiaa, mm. muutoslaboratoriomenetelmää. Syk-
syllä 2006 hän siirtyi Helsingin yliopiston tutkijan tehtävistä Suomen tai-
deyliopistojen koulutus- ja kehittämisinstituutin tutkimuspäälliköksi.

2. Muutoksia ja vireä vuosi 2007

Syksyllä 2006 Pirjo Lambertin paikan ryhmän toisena puheenjohtajana peri
ammattikorkeakoulussa kehittävän työntutkimuksen väitöskirjaansa Suomen
Akatemian rahoituksella tekevä lehtori Tiina Rautkorpi Helsingin ammattikor-
keakoulu Stadiasta. Myös Rautkorven tutkimustyö liittyy tutkimus- ja kehitys-
työn metodologiaan. Rautkorpi on perehtynyt vuorovaikutuksen tutkimukseen
ja hänen väitöskirjansa aineistona on työntekijöiden puhe. Rautkorven uusin
artikkeli reflektiosta, vuorovaikutuksesta ja moniäänisyydestä ilmestyy Keverin
kirjasarjan kirjassa Taidon tieto Ammattikorkeakoulu- ja ammatillisen koulu-
tuksen tutkimuspäivillä Helsingissä lokakuussa.

Toiminta on ollut ryhmän pieneen kokoon nähden vireää. Ryhmä on aktiivisesti
verkottunut muuhun tutkimusperinteen keskuudessa harjoitettavaan toimin-
taan, myös kansainvälisesti. Vierailuja on tehty eri ammattikorkeakouluihin 1-2
kertaa joka vuosi. Viimeisimmässä Knowledge practices (KP-lab) –tutkimus- ja
kehittämishankkeen ja oppimisympäristön esittelyssä 27.4.2007 EVTEK-
ammattikorkeakoulussa, penkit täyttyivät taas kehittäjistä, tutkijoista ja tutki-
muspäälliköistä.

Yksi kuluvan vuoden ylpeydenaiheista oli hetki, kun kehittävästä työntutki-
muksesta valmistui ammattikorkeakoulujen oman tutkimus- ja kehitystyön ke-
hittymistä käsittelevä väitöskirja, tekijänä ryhmän jäsen Ursula Hyrkkänen,
joka on juuri siirtynyt vs. tutkimus- ja kehitysjohtajaksi Turun ammattikorkea-
koulussa.

3. Helsingin yliopiston emoyksikkö esittäytyy

Oma teemanumero on arvostuksen osoitus sille, että toiminnan teoria ja kehit-
tävä työntutkimus pystyy antamaan laaja-alaisesti valmiuksia ammattikorkea-
koulujen toiminnan eri tasoille.

Lehden kolme referee-artikkelia luovat ajankohtaisen näkymän ammattikor-
keakoulujen omien toiminnan välineiden kehittämistyöhön. *Erikoistutkija Anneli
Sarjan ja professori Sirpa Janhosen* artikkeli tuo mallittamisen ekspansiivisen
oppimisen työvälineeksi työelämälähtöisessä oppimisessä. Esimerkkitapaukset
ovat sosiaali- ja terveystieteeltä, mm. sosionomi (AMK) opiskelijoiden toiminnasta
työharjoittelussa. *Yliopettaja Pirjo Lambertin ja tutkimuspäällikkö Liisa Vanha-
nen-Nuutisen, yliopettaja Riitta Lumpeen ja opettaja Jaana Heleniuksen* artik-

kelit liittyvät tutkimus- ja kehittämistoiminnassa kirjoittamiseen ja antavat konkreettisia uusia osa-alueita tarkasteltavaksi.

Koko artikkelit ja puheenvuorot –osio esittelee kehittävään työntutkimukseen erikoistuneiden yksiköiden osuutta alueen tutkijana, kouluttajana ja konsulttina. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen alainen professori Yrjö Engeströmin johtama emoyksikkö näyttäytyy tämän lehden artikkeleissa monella tavalla. Yksikössä toimii Engeströmin lisäksi kaksi *professoria*, *Jaakko Virkkunen* ja *Reijo Miettinen*, jotka molemmat ovat pitkän uransa aikana kouluttaneet maistereita ja tohtoreita myös ammattikorkeakoulujen palvelukseen. Jaakko Virkkunen on edistänyt työelämän kehittäjien muutoslaboratoriokoulutusta ja koulutuksen käyneiden verkostoitumista toimintakonseptin kehittäjiksi. Vuonna 2006 Virkkunen aloitti tutkija Heli Ahosen kanssa ammattikorkeakoulun opettajien kehittäjäkoulutuksen muutoslaboratoriomenetelmällä Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa. Artikkelissaan hän kirjoittaa ammattikorkeakoulutuksen kehittämisen haasteista.

Tutkija, VTT Ritva Engeström on muutoslaboratoriomenetelmän ja vuorovai-
kutteisten menetelmien asiantuntija. Hän on johtanut vuodesta 2004 väitöskir-
jan tekijöiden tutkimusryhmää, johon on kuulunut useita ammattikorkeakou-
luissa väitöskirjaansa tekeviä. Engeström työskentelee nykyisin Helsingin yli-
opiston psykologian laitoksella mm. KP-lab –hankkeen tutkimusstrategian pa-
rissa. Tutkimusryhmän esittelyn jälkeen ryhmän jäsen, Helsingin ammattikor-
keakoulu Stadian musiikin *lehtori Tapani Heikinheimo* kertoo tekeillä olevasta
väitöskirjastaan, joka paneutuu taideopetuksen kehittämiseen.

4. Isoja uusia kehittämisen alueita

Artikkelien ja puheenvuorojen toisen osion muodostavat työelämän tutkimus- ja kehittämistoimintaan kytkeytyvät artikkelit. Mielenkiintoista tässäkin on pedagogiikan ja tutkimus- ja kehitysyön kokonaisvaltaisuus ja toisiinsa kytkeytyvyys. Ensimmäinen esiteltävä tutkimus- ja kehityshanke liittyy pedagogisten oppimisympäristöjen kehittämiseen.

Kahdessa artikkelissa on esillä Helsingin yliopiston Verkko-oppimisen ja tiedon-
rakentamisen tutkimuskeskuksen johtama ja Euroopan Unionin rahoittama KP-
laboratorio, joka EVTEK-kytkentänsä takia on luokiteltu jopa suurimmaksi kai-
kista ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehityshankkeista. Verkko-
oppimisen ja tiedonrakentamisen tutkimuskeskuksen johtaja ja Joensuun yli-
opiston Savonlinnan opettajakoulutuslaitoksen tuore *professori Kai Hakkarai-
nen* on ollut jo vuosia mukana oppimisympäristöjen kehittämisessä ja hänellä on
artikkelissaan hyvinkin henkilökohtainen näkökulma erilaisiin oppimiskäsityk-
siin. KP-lab -hankkeeseen kytkeytyvä laaja työelämäsovellus Pöyry Oy:ssä tu-
lee esille *tutkija Hanna Toiviaisen ja tutkija Jiri Lallimon* artikkelissa.

Viimeisessä puheenvuorossa on edustettuna työelämäkonsultointia harjoittava
Verve Consulting Oy, jonka *tutkija ja kehittämiskonsultti Vaula Haavisto* on

kiinnostunut harvinaisemmasta, mutta ammattikorkeakouluille tärkeästä aiheesta, sopimuskäytännöistä.

Väitöskirjojen arvioinneissa ja esittelyissä esitellään sekä *Ursula Hyrkkäsen* tuore väitöskirja tutkimus- ja kehittämistoiminnan käsitteenmuodostuksesta että *Tiina Kontisen* kehitysyhteistyöhön pureutuva väitöskirja, joka tarjoaa teoreettisia virikkeitä kansainvälistymishankkeita koskevaan keskusteluun.

5. Tulevaisuus yhteiskehittelyyn perustuvassa työssä

Toiminnan teoria ja kehittävä työntutkimus on muuntautumiskykyinen tutkimusperinne, joka pyrkii evaluoimaan kriittisesti omaa historiaansa. Tämän vuoden aikana Verve järjesti vaikuttavuuskongressin, jonka aikana tarkasteltiin sekä vaikuttavuuden käsitettä että tutkimus- ja kehittämishankkeiden konkreettisia vaikutuksia. Tutkimusohjelmia tämänastisen kehittämisen tuloksista on jo käynnistynyt.

Maailman muuttuminen yhä kompleksisemmaksi tarkoittaa että myös toiminnan teoriassa ja kehittävässä työntutkimuksessa otetaan kaiken aikaa nopeita askeleita uusiin suuntiin. Uusissa työn organisoitumisen tavoissa korostuva *moniäänisyys, vuorovaikutustaidot ja eri alojen osaamisen sekoittuminen kollektiivisessa asiantuntijatyössä ja uudenaikaisissa tiedonmuodostamisen prosesseissa* edellyttävät paljon myös työn tutkimukselta ja työn kehittämismenetelmiltä. Yhteiskehittelyyn perustuvan työn yhteydessä on perätty lisää mm. toimijoiden välisen kommunikaation tutkimusta, mutta tällaisia tutkimuksia on edelleen vähän.

Toisaalta menetelmiltä vaaditaan entistä suurempaa sensitiivisyyttä, toisaalta tutkimuksen fokukselta vaaditaan selkeyttä. Silmien edessä päämääränä on säilyttävä ihmisen kannalta toivottava työelämä. Ekspansiivisen oppimisen myötä on mahdollista edetä toiminnassa aina uusille tasoille, mutta kuten professori Kai Hakkarainen korostaa, ihmisten älykäs toiminta sisältää aina myös eettistä harkintaa.

Samat lähtökohdat toistuvat sekä Hakkaraisen siteeraamassa positiivisessa psykologiassa että kehittävässä työntutkimuksessa: ammattikorkeakouluissa tarvitaan suhteellisuuden tajua ja kehittäjän viisautta, joka auttaa näkemään asioita kaikessa monimutkaisuudessaan ja suuntautumaan tulevien sukupolviin hyvään.

Antoisia lukuhetkiä teemalehemme parissa ja kaikkea hyvää työelämän kehittämistyöhön!

Tiina Rautkorpi, tiina.rautkorpi@stadia.fi
Vieraileva päätoimittaja
YTL, lehtori, erityisalueena viestintä
Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian tutkimus- ja kehitystyö

Lehti on laadittu asiantuntijayhteistyössä puheenjohtaja, tutkimuspäällikkö
Merja Helteen kanssa, merja.helle@iade.fi.

Terveisiä vastaavalta päätoimittajalta

Kiitokset Tiina Rautkorvelle ja Merja Helteelle laajasta toiminnanteorialähtöistä työelämän kehittämistä käsittelevästä teemanumerosta.

Teema-artikkelien lisäksi Artikkelit ja puheenvuorot –osasta löytyy kaksi laajaa tekstiä, jotka perustuvat opetusministeriön rahoittamiin selvityshankkeisiin.

Julkaisemme kokonaisuudessaan tutkija Markku Turkulaisen selvityksen ”Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyö”. Artikkelit perustuu selvittävään projektiin, joka tehtiin Joensuun yliopiston sosiologian laitoksella v. 2004-2006. Vastaajajoukkona olivat kaikki ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rehtorit. Turkulainen kartoitti mm. yhteistyöongelmia ja –mahdollisuuksia sekä konkreettisia askeleita kohti uusia ratkaisuja. Selvitys on erittäin mielenkiintoista luettavaa rakennemuutoksen hämmentäessä korkeakoulukenttää.

Toinen teksti perustuu opettaja Jukka Sirviön (Kajak) selvitykseen, joka koskee ammattikorkeakouluissa harjoitettavaa t&k-toimintaa. Tässä numerossa Sirviö pohtii mm. t&k-toiminnan määrittelyä. Hän ehdottaa sellaiseksi ”soveltavaa, tutkimuksellisia elementtejä sisältävää selvitys ja kehitystyötä”. Artikkeleissa tarkastellaan s&k-toimintaa teoreettisista ja käytännöllisistä lähtökohdista tutkimusluokittelujen, motiivien ja hyödyntämisen tasoilla. Selvitystä koskeva toinen artikkeli ilmestyy joulukuun numerossa.

Mervi Friman